

Rūdolfs Šteiners

KĀ ŠODIEN IZPRAST LIELDIENAS?

Apustuļa Pāvila vēsts nozīme

kristietības attīstībā

Otrā lekcija

Dornaha, 1920. gada 3. aprīlis, Klusā sestdiena

Saturs:

Pāreja no pagānu reliģijām pie kristietības. Jauno laiku antikristīgās tendences: materiālistiskais boļševisms un nacionālisms. Kristus krustā sišana mūsdienās. „Kristum ir jāatdzimst!”

Vakar es mēģināju pateikt kaut ko par sākotnējās kristietības īpašu raksturu, ko tā ieguvusi, pateicoties Pāvila personībai. Iemesls tam neapšaubāmi ir Lieldienu laiks, ko mēs piedzīvojam šajās dienās. Tieši tādēļ, ka aplūkojām, cik neattaisnoti daudzi cilvēki, kas sirgst ar materiālismu, šodien svin Lieldienas, esam sapratuši, ka šādi Lieldienu apcerējumi varētu kļūt nepieciešami mūsu laikam, ja mēģina apzināties, kā būtu jāsvin Lieldienas tik strauji dekadencē slīgstošajā Eiropā un vispār mūsdienu civilizētajā pasaulē. Šodien ir vērts atcerēties, kā kristietība ir ienākusi pasaulē, jo tieši tagad nepieciešams saprast, ka cilvēce arvien vairāk attālinājusies no kristietības būtības izpratnes un šī attālināšanās nosaka visu pārējo, ko mēs jau bieži esam pārrunājuši un kas stipri saistīts ar norieta parādībām mūsdienu kultūrā. Šī norieta pazīmes ir īpaši manāmas, klausoties atsevišķu cilvēku runās, lai arī jāatzīst, ka viņiem ir visnotaļ labi nodomi.

Vakardienas „Bāzeles ziņās” var lasīt kādu īpatnēju un skumju rakstu. Tajā tiek atstāstīta kāda Vācijas ziemeļrietumos dzīvojoša cilvēka vēstule. Vēstules autors, kuram šajā rakstā, šķiet, noteiktā mērā tiek piekristis, pievērš uzmanību faktam, ka šodien visur vērojami impulsi, kas veicina vecā izpostīšanu, neaizvietojojot to ar jauno; ka visi cilvēki pa labi un kreisi nododas ilūzijām un dara to visai labprāt. Pats raksta autors saka, ka visticamāk Eiropu pārņemšot boļševisms, ka tas mierīgi jāsagaida; gan jau tad attīstība ieņemšot pareizo virzienu, proti, kad cilvēki būs iepazinuši un izbaudījuši boļševismu, no tā varēs attīstīties kaut kas pareizs. Raksta autors pievieno teiktajam vēl dažas rindiņas, kuras ir ievēribas cienīgas, bet tās parasts lasītājs – kā jau tas notiek ar daudzām lietām – lasot izlaiž. Viņš piebilst: šodien būtu jāpievēršas kam citam, nevis dažnedažādām ilūzijām, kurām cilvēki nododas pa labi un kreisi.

Nevajadzētu klausīties, ko saka atsevišķi sapņotāji, bet jāvelta uzmanība vispārējiem impulsiem.

Mūsdienās šādi labu griboši cilvēki ir pārāk neērti. Viņi redz, kā viss pamazām slīd lejup, un brīdina, lai arī paši ir noskaņoti visai pesimistiski, ka nevajag klausīties tos, kuri mēģina kā nebūt izkļūt no postažas, jo tie ir ļoti plašas cilvēku masas pārstāvji, kuri pēc aktīva haosa perioda, iestājoties nosacītam mieram, atkal būs apmierināti, jo neapzināsies, ka būtībā šis miers neko nenozīmē, ka ceļš tik ilgi ies lejup, kamēr pietiekami daudz cilvēku reiz sapratīs, ka pār nelaimīgo Eiropu jānāk garīgas atjaunotnes vilnim. Citādi nekas nekļūs labāks. Nav iespējams, turpinot veco, tikt uz priekšu, un vismazāk iespējams uz priekšu tikt ar kompromisiem, jo kompromisi sabojā arī to, kas piesakās kā jaunais.

Izsaucot sevī atbilstošas izjūtas, ir iespējams sagatavoties noskaņojumam, kas nepieciešams, lai aptvertu to, cik enerģiski caur tādu personību kā Pāvils lielā Zemes attīstības pavērsiena laikā tika ienests kas pilnīgi jauns, kas gruzd joprojām, lai arī pagaidām vēl klāts ar biezu pelnu kārtu. Tas bija brīdis, kas atdalīja veco no jaunā, lai arī pāreja netika ievērota, jo tā notika pakāpeniski. Vecajā pasaulē cilvēki, raugoties dabā, visur saskatīja dievišķi garīgo, kā es vakar tiku stāstījis. Šī spēja saskatīt dievišķi garīgo turpināja pastāvēt arī cilvēku uzskatos par sociālo kārtību, par cilvēku masas konfigurāciju, kuras priekšplānā izvirzījās atsevišķas personas, kas kļuva par valdniekiem un priesteriem. Mēs tagad neaplūkosim, kā šo konfigurāciju regulēja mistēriju kultūra; katrā ziņā šī konfigurācija bija zināma un regulēta kā kaut kas bez cilvēku līdzdalības dabas gara dotais.

Cilvēki atzina par savu vadoni to, kurš, pateicoties īpašai tradīcijā balstītai kārtībai, tāds bija, jo atzina, ka caur viņu ar noteiktu spēku runā pats Dievs. Dievišķo garu saskatīja akmenī, kalnā, ūdenī, kokā, un tāpat arī šādā cilvēkā. Esmu jau teicis, ka šādos senajos laikos bija pašsaprotami valdošo personību uzskatīt par Dievu, t.i., par tādu, kurā izpaužas dievišķais spēks un gudrība. Ja mūsdienu cilvēki būtu mazliet pieticīgāki un neiejauktu savu viedokli tajā, kas tiek stāstīts senajos rakstos, viņi daudz skaidrāk redzētu šīs lietas. Protams, mūsdienu cilvēku acīs jēdziens „cilvēks ir Dievs” neatbilst realitātei. Bet senajos laikos cilvēki ar to saistīja visnotaļ reālu jēdzienu. Tāpat kā viņi saskatīja ne vien plūstošu strautu, bet arī dievišķo, kas tajā dzīvoja, tāpat arī sociālās dzīves norisēs viņi redzēja valdām dievišķo garu. Tomēr šī spēja redzēt dievišķi garīgo arvien vairāk nodzisa.

Padomāsim, kā cilvēks apziņu varēja atrast šādā uzskatā pats sevi kā cilvēku. Viņš to varēja, jo zināja sevi iekļautu dievišķi garīgo būtņu un spēku pasaulē. Viņš zināja, ka dievišķais gars dzīvo jutekliskās lietās un cilvēkos – šeit, uz fiziskās Zemes. Cilvēks to

zināja. Viņš zināja, ka ir dzimis no dievišķā gara. Teiciens „Es esmu dzimis no Dieva, mēs visi esam dzimuši no Dieva” cilvēkam bija pilnīgi pašsaprotams, jo viņš to gluži vienkārši redzēja. Tas bija viņa jutekliskā redzējuma rezultāts.

Ar laiku cilvēki vairs nevarēja redzēt to tieši, katrā ziņā arvien mazāk un mazāk, jo tuvojās laiks, kad Golgātas mistērijai bija jāatnes no dievišķās pasaules jaunā vēsts. Senos laikos cilvēks varēja sev teikt: viss, ko es redzu pasaulē, man rāda, ka lietas un būtnes nāk no dieviem, ka to esamība nebeidzas ar Zemes esamību. Cilvēkam bija savas būtnes mūžīguma apziņa, jo viņš redzēja savu dievišķo izcelsmi. Šī garīgā pirmsdzimšanas esamības uztvere caurauž senos pagānu ticības apliecinājumus. Viss, ko šodienas zinātne sniedz kā pagānisma raksturojumu, ir vairāk vai mazāk tukša runāšana.

Būtiskais senajā pagānismā, kas vēl nebija degradējies, bija cilvēku apziņa, ka pirms piedzimšanas viņi bijuši garīgi dvēseliskas būtnes, tātad viņu esamība nav tikai laicīga. Viņi zināja: mēs, cilvēki, varam būt droši, ka esam mūžīgi, jo mēs nākam no Dieva, un Dievs mūs reiz pieņems atpakaļ. Šī atziņa nāca no pirmatnējiem laikiem. Var teikt, ka šīs no pirmatnējās gudrības cēlušās atziņas bija dotas vairāk vai mazāk katrai tautai tai raksturīgā formā, jo tās bija saistītas ar elementāri garīgo redzējumu, ar dievišķā gara uztveri jutekliskās lietās. Šī dievišķā gara uztveres spēja senos laikos bija atkarīga no asinīm. Atkarībā no tā, kādai asinsradnieku kopai, t.i., kādai ciltij vai tautai cilvēks piederēja, viņam bija jāsaņem pirmatnējā gudrība par pasauli īpašā, šai ciltij vai tautai raksturīgā formā.

Senos laikos tautām bija daudz un dažādi pirmgudrības veidi. Vienīgais izņēmums bija jūdu tauta, kas, arī būdama saistīta ar savu pirmgudrības formu caur asinīm, tomēr uzskatīja sevi par „izredzēto tautu”, jo, kaut arī tai piemita savas tautas ticība un gudrība, tā tika uzskatīta par vienīgo īsto, proti, Cilvēkdieva gudrību.

Kamēr pārējās pagānu tautas pielūdza savus dievus, jūdu tauta ticēja, ka tai pieder visas Zemes Dievs.

Lai nu kā, tas bija pārejas stāvoklis. Pāvila kristietības interpretācijā notiek jau principiāla atteikšanās no tā, kas senos laikos dabiskā kārtā noteica cilvēku izziņas spēju caur asinīm. Pāvils īpaši uzsvēra, ka ne asinis, ne tautas kopiena, nekas no tā, kas pirmskristīgos laikos noteica izziņu, nevar vairs pastāvēt, ka turpmāk cilvēkam pašam pēc paša iekšējas iniciatīvas jāveido attiecības ar izziņu; jārada tādu cilvēku kopiena, kurus Pāvils sauc par kristiešiem; lēmums tai piederēt cilvēkam jāpieņem

pašam apliecinot savu gribu; tā ir kopiena, kurā viņš nenonāk, pateicoties savām asinīm, bet izvēlas sev pats.

Pāvils saskatīja nepieciešamību nodibināt šādu garīgu kopienu uz visas Zemes, jo paredzēja tuvojamies laiku, kad attiecībā uz ārējām zināšanām cilvēks nodosies materiālismam. Lai varētu izziņāt ārējo pasauli, cilvēkam būs jābalsta apziņa par savu garīgi dvēselisko izcelsmi kādā citā, ne vairs jutekliskā tēlā. Senos laikos pietika uzlūkot cilvēku ar acīm, jo caur visu, ko viņš sevī iemiesoja, izpaudās viņa garīgi dvēseliskā būtība. Nu tas bija zudis, un cilvēks sāka meklēt iespēju tikt pie zināšanām par garīgi dvēselisko pasauli citā veidā. Citiem vārdiem sakot, bija jāmacās izprast nāves problēmu. Bija jāsaprot, ka šeit uz Zemes cilvēkā ar acīm jutekliski saredzamais ir pakļauts iznīcībai, bet patiesā cilvēka būtne nav saredzama jutekliskajā cilvēkā, jo tā pieder garīgajai pasaulei.

Tātad, turpmāk tas, kas apvienoja cilvēkus šajā kristīgajā kopienā, nedrīkstēja būt atkarīgs no asinīm, jo pret atkarību no asinīm vienmēr varētu iebilst: ja cilvēkiem būtu jāmeklē sava nemirstība asinīs, tad šī nemirstība nebūtu nodrošināta. Mūsu senči uztvēra cilvēkā viņa garīgi dvēselisko būtību, kas staroja tiem pretī caur asinīm, bet tagad asinis tikai atdzīvina un nes to, kas beidzas līdz ar nāvi [fizisko miesu]. Nepieciešams norādīt uz tīri garīgi dvēselisko elementu, ja vien vispār neatsakās no nāves nemateriālistiskās izpratnes. Pāvils savu iedvesmu stāstīt cilvēkiem par garīgi dvēselisko būtību, kas nav pakļauta jutekliskai matērijai, smēlās no realitātes, kas viņam atklājās Damaskas notikumā.

Senos laikos pārjutekliskā izziņa bija saistīta ar asinīm, caur tām bija iespējams jutekliskajā pasaulē piedzīvot garīgi dvēseliskā elementa atklāsmi. Tad šī iespēja pārtrūka un kļuva nepieciešams pievērsties kam citam, kas nebija dots caur asinīm. Taču tas bija ļoti bīstami. Tas draudēja ar to, ka, vēloties izziņāt garīgi dvēselisko pasauli, cilvēki arī turpmāk gribēs skatīties paši uz sevi. Senos laikos varēja skatīties uz sevi, jo asinis cilvēkā bija pārjutekliskās izziņas nesējas. Cilvēki bija pieraduši redzēt sevī pārjutekliskās izziņas nesēju. Turpmāk, pateicoties Golgātas mistērijai, labās gribas cilvēkiem vairs nebija tādas vajadzības. Taču vispārējā attīstība kādu laiku vēl turpinājās, un cilvēki saglabāja šo ieradumu, kas agrāk pamatojās minētajā asins īpatnībā. Lai arī viņos vairs neritēja Dieva svētītās asinis, tomēr viņi arvien vēl gribēja iepazīt dievišķi garīgo caur to, kas pamatojās pats sevī tāpat, kā asinis.

Mums šodien svarīgi saprast, kādus draudus tas radīja. Cilvēks manto asinis no senčiem piedzimstot un, sasniedzis divdesmit piecu, trīsdesmit, trīsdesmit piecu gadu vecumu, arvien vēl nes sevī šīs no savas cilts mantotās asinis. Tātad cilvēks saņem asinis brīdī, kad pasaules spēki viņu ienes pasaulē. Kamēr šīs asinis nodrošināja

dvēseliski garīgās būtnes klātesamību cilvēkā, uz tām varēja paļauties, taču ar laiku tās zaudēja spēju nest sevī dievišķi garīgo būtņi, bet cilvēks arvien vēl gribēja atrast ceļu pie dievišķi garīgā tādā pašā ceļā – vienkārši caur piedzimšanu. Rezultātā iespēja atrast ceļu uz dievišķi garīgo pasauli, vienkārši piedzimstot, arvien vairāk izzuda. Mūsu organisms pats par sevi nenodrošina iespēju izveidot attieksmi pret šo pasauli, ja asinis neienes jutekliskajā esamībā pārlicību par pārjutekliskās pasaules īstenību. Un tāpēc cilvēki gribēja meklēt pārjuteklisko, paļaujoties vispirms paši uz sevi, kādi nu viņi bija ar visu, ko līdz ar piedzimšanu ienesa Zemes esamībā. Savukārt kristietība mudina cilvēku nepaļauties uz to, ko viņš ienes Zemes esamībā ar dzimšanu, bet piedzīvot šajā Zemes esamībā pārvērtības, ļaut savai dvēselei attīstīties, atdzimt Kristū, caur audzināšanu saņemt to, ko tā nav saņēmusi piedzimstot, saņemt to tieši Zemes dzīvē. To nevarēja saprast uzreiz. Tādēļ senās asins gudrības paliekas saglabājās vēl līdz pat 15. gadsimtam, tāpat kā ieradums savā izcelsmē meklēt dievišķi garīgo, taču 19. gadsimtā, neskatoties uz ieradumu, cilvēks tiešām vairs nespēja saredzēt dievišķi garīgo, viņš redzēja tikai materiālo. Tā kā viņš arvien vēl tiecās saredzēt dievišķi garīgo caur nepārveidoto organismu, tad beigās to vispār vairs neredzēja, un tā 19. gadsimtā cilvēce piedzīvoja lielu katastrofu: cilvēks sajūtās Dieva pamests un nošķirts no kristietības, jo tikai tad pilnībā atklājās tas, ko tradīcijas ilgstoši slēpa.

Pirms radās protestantisms, pastāvēja kristīgā tradīcija. Tas, ko stāstīja apustuļi, apustuļu skolnieki un baznīcas tēvi, kuri uzturēja tradīciju dzīvu, izrietēja no Golgātas atklāsmes, taču šīs tradīcijas spēks kļuva arvien vājāks, un paši cilvēki vairs nespēja aptvert Golgātas notikumu. Tad sekoja 15., 16., 17., 18., un 19. gadsimts; cilvēki zaudēja jebkuru saikni ar dzīvu tradīciju un piešķīra vēl kādu nebūt nozīmi tikai rakstiem. Iestājās protestantisma laiks, kad nozīme tika piešķirta vienīgi rakstiem. Tradīcija tika atmesta. Taču 19. gadsimtā arī rakstus vairs nespēja saprast pareizi, un lielākā daļa to, kuri vēl šodien uzskata sevi par kristiešiem, vairs netic pašai kristietībai. Tādēļ tikai 19. gadsimtā, kad dažās aprindās radās nepieciešamība no jauna atklāt Golgātas notikumu, pēdējo reizi uzliesmoja antikristīgais elements, kas, protams, pastāvēja aiz ārējiem notikumiem arī agrāk, bet kādu laiku tika aizsegts ar tradīciju un rakstiem. 20. gadsimtā tas sasniedza savu maksimālo spēku. Lielākā daļa cilvēku vairs nepiešķīra nekādu nozīmi rakstiem un tradīcijai, bet paši vēl nebija aizdedzinājuši sevi to gaismu, kas aizvestu pie jaunas Golgātas notikuma izpratnes.

Tas ir iemesls, kādēļ 19. un 20. gadsimtā cilvēki varēja pārņemt tik nekristīgas parādības. Divas nekristīgas parādības iezīmējās 19. gadsimtā. Pirmā no tām, kuru mēs redzam pamazām iekvēlojamies un iznākam dzīves priekšplānā 19. gadsimtā, arvien vairāk pārņemot dvēseles, ir nacionalitātes principa parādīšanās uz dzīves skatuves. Virspusē iznāk asins principa ēna. Nacionalitātes princips pilnībā atstūma kristīgo, vispārcilvēcisko, jo vēl nebija jaunā ceļa, kurš varētu vest pie kristīgām un vispārcilvēciskām vērtībām. Tādēļ antikristīgais elements vispirms parādījās nacionālā principa formā, kurā atkal atdzīvojās vecais luciferiskais asins princips. Un mēs redzam,

kā 19. gadsimtā nacionālisms saceļas pret kristietību un sasniedz savu virsotni Vudrova Vilsona (Woodrow Willson – toreizējais ASV prezidents) frāzē par nāciju tiesībām uz pašnoteikšanos, kas tiek pateikts laikā, kad vienīgā realitāte būtu tieši nacionālisma pārvarēšana. No nacionālisma būtu jāatsakās un jāpievēršas vispārējam cilvēciskumam.

Otrā ir cilvēka vēlme smelties pasaules izziņu, nevis no savas atmodinātās dvēseles, bet tikai no tās materiālā attēla. Pašu dvēseli un garu vairs nevar uztvert, šī spēja ir mirusi, bet cilvēks kā dabiska būtne ir dievišķi garīgās būtnes attēls, un lai arī šis attēls nevar atdzīvināt gara izziņu, taču tas var apgūt intelektuālās zināšanas. Tas ir noslēpums, par kuru es bieži esmu runājis, proti, lai arī cilvēks nevar noliegt garu, kad paceļas pie tā, taču visu, ko šodien aptver intelektuāli, viņš aptver ar smadzeņu instrumentu.

Par intelektuālismu būtu jādomā materiālistiski, jo tas, kā šodien domā zinātnieki, kā domā mūsdienu teologi, kā šodien domā dažādi kristīgās ticības pārstāvji, tas viss tiek domāts tikai ar cilvēka smadzenēm, un tas ir materiālisms. Vienā pusē ir apliecinājumi vārdos, otrā pusē ir boļševisms. Boļševisms ir cilvēcei tik graujošs tādēļ, ka tas ir tiešs smadzeņu, materiālo smadzeņu ticības apliecinājums. Esmu jums bieži teicis, ka īstenībā šis materiālās smadzenes atrodas dekadences procesā. Mēs varam piekopt materiālismu tikai tādēļ, ka mūsu smadzenēs pastāvīgi norisinās sabrukuma, nāves procesi. Ja mēs to, kas šādi tiek domāts ļeņinismā un trockismā, piemērojam sociālās kārtības radīšanai, tas neizbēgami izraisīs graujošus procesus, jo šāda sociālā kārtība pamatojas tajā, kas pats rada cēloni sagravei, proti, arimaniskajā elementā. Šī, tātad, ir otra puse.

Abi šie fenomeni 19. un 20. gadsimtā nostājušies pret visu kristīgo: nacionālisms kā luciferiskā antikristietības forma un ļeņinisma-trockisma augstākā virsotne – arimaniskā antikristietības forma. Tās ir divas lāpstas, ar kurām šodien kristietībai tiek rakts kaps. Visur, kur tiek praktizēti nacionālisma vai trockisma kultī, arī neskaidrā formā, šodien kristietībai tiek rakts kaps, bet garīgi redzošais saskata valdām īstu Ciešanu nedēļas noskaņojumu.

Kristietības nesējs guļ kapā, un cilvēki uzveļ tam akmeni. Divus akmeņus cilvēki nolikuši uz kristietības pārstāvja kapa: nacionālismu un materiālistisko sociālismu. Tagad viņiem nepieciešams modināt savās dvēselēs Lieldienu svētdienas noskaņojumu, lai šie akmeņi tiktu novelti no kapa. Tomēr kristietība necelsies no kapa agrāk, pirms cilvēki nebūs pārvarējuši nacionālismu un viltus sociālismu un atraduši ceļu, kas viņiem jāsameklē pašiem un kas var aizvest pie Golgātas mistērijas izpratnes.

Tā kā cilvēku ticība Kristum izpaužas mūsdienās valdošajā noskaņojumā, tad viņiem – pilnībā pamatoti – būtu jāparādās eņģelim, sakot to pašu, ko viņš atbildēja, kad tika jautāts mistērijas laikā: „Tā, ko jūs meklējat, šeit vairs nav.” Viņa jau toreiz vairs nebija šeit, jo cilvēkiem vispirms bija jāapgūst tradīcija un raksti, lai nonāktu pie patstāvīgas Golgātas mistērijas izziņas. Nu šī nepieciešamība iestājusies, jo raksti vairs neizsaka to, kas cilvēkiem jāzina. Arī tradīcija vairs nedod to, kas viņiem jāzina. Tikai sākotnējā gudrība var atkal pateikt cilvēkiem, kas viņiem jāzina. Nāks laiks, kad eņģelis atbildēs: „Tas, ko jūs meklējat, ir šeit.” Bet viņš nebūs šeit, kamēr pastāvēs mūsu laika antikristīgie impulsi. Pāvils aicināja veidot kopienu, kuras locekļi apzinās, ka pēc nāves cilvēkam ir nodrošināta nemirstība: „Kristū mēs mirstam”. Pirms atkal netiks saprasts, ka tikai garīgā izziņa ļauj saprast Pāvila teikto, nevarēs notikt nekādi sociālie uzlabojumi; turpināsies tikai sociālais pagrimums. Tas šodien jāsaprot arī attiecībā uz kristietību: šodien cilvēkiem jātiek **audzinātiem** gara izziņai, kā senos laikos viņi **piedzima** gara izziņai.

Ja šādi aplūko šo jautājumu, tad var sajust visu pašreizējās situācijas nopietnību. Pirmkārt, ir redzama nepieciešamība strādāt pie mūsu kultūras apgārošanas. Vai drīkst pieļaut, lai tilts uz garīgo pasauli tiktu pilnībā sagrauts? Cilvēkam taču tajā ir jāuzturas starp nāvi un jaunu piedzimšanu! Saprotiet to, ka šis tilts tiek sagrauts ar nacionālismu un viltus sociālismu. Saprotiet arī to, ka šīs lietas ir intīmi saistītas ar mūsu laika skaudro nepieciešamību. Kurš, tātad, neiepazīst šīs patiesības, kurš vēlas dzīvot ar apziņu, ka cilvēks ir tikai materiālo procesu produkts, tas pilnā sparā veicina pagrimumu. Šodien ir pienācis izvēles brīdis, bet jūs varat izvēlēties, tikai balstoties savā brīvajā gribā, savukārt brīvā griba balstās vienīgi patiesā gara izziņā.

Laikā, kad notika Golgātas mistērija, Romā tika praktizēta īpatnēja tolerance pret visām reliģijām. Pamazām šī tolerance piedzīvoja tādu kāpinājumu, ka tika izrādīta arī pret jūdaismu – nekas tāds sen nebija pieredzēts. Kamēr Golgātas mistērija pamazām ienāca cilvēces attīstībā, Romā kopumā valdīja liela tolerance; tikai pret kristiešiem tika izrādīta arvien lielāka neiecietība. Pamazām romieši kļuva tik neiecietīgi pret kristiešiem, kā šodien – kā šīs Romas neiecietības atbalss – atsevišķas nācijas kļūst arvien neiecietīgākas viena pret otru. Būtībā par paraugu tam, kā nācijas šodien izturas cita pret citu, var kalpot romiešu neiecietība pret patiesas gara izziņas parādīšanos, jo tieši pret to saceļas itin viss. Šur un tur pastāv ļoti jaukas apvienības, lai arī tās vēl nenonāk atklātībā, starp jezuītismu un visradikālākajiem elementiem, taču gara izziņas noliegšanā tomēr visradikālākie ir komunisti pilnīgā vienprātībā ar jezuītiem. Arī tas atgādina romiešu neiecietību pret kristietību; principā gan toreiz, gan šodien tas ir saistīts ar vienu un to pašu. Gan toreiz, gan šodien tas ir saistīts ar to, ka cilvēki neapzināti ienīst garu. Naidis pret garu spēcīgi izpaužas gan nacionālismā, gan viltus sociālismā – šis naidis pret garu, neapzinātais naidis pret garu. Ir jāaptver, ko šodien

nozīmē ienīst garu un ko nozīmē nacionālisms! Senos laikos nacionālismam bija sava nozīme, jo ar asinīm bija saistīta gara izziņa. Šodien cilvēkiem būt nacionālistiem ir pilnīgi bezjēdzīgi, jo asins saitēm vairs nav reālas nozīmes. Šīm asins saitēm, par kurām runā nacionālisti, ir tikai iedomāta nozīme. Tā vienkārši ir ilūzija.

Tādēļ mūsdienās cilvēki, kuri arvien vēl turas pie šādiem priekšstatiem, vispār nav tiesīgi runāt par Lieldienu svētkiem. Tad jebkāda runāšana par Lieldienu svētkiem ir nepatiesa, jo patiesība ir tā, ka eņģelis tikai tagad var teikt: tas, ko jūs meklējat, ir šeit. Bet viņš pilnīgi noteikti atbalstīs tikai to, kas der visiem cilvēkiem. Šodien ir tāpat kā romiešu laikā, kuri bija visneiecietīgākie pret kristietību. Ko tad darīja visi pārējie, izņemot kristiešus? Visi pārējie, izņemot kristiešus, ar mēli pielūdza Romas ķeizaru kā dievu, upurēja Romas ķeizaram. Kristieši to nevarēja. Kristieši kā savu vienīgo valdnieku varēja atzīt tikai Kristu Jēzu, kurš bija atnācis pie visiem cilvēkiem.

Te ir kāds aspekts, kas no minētajiem laikiem darbojas joprojām. Te tas ir. Atliek tikai jautāt: kas atsevišķam cilvēkam, teiksim, Anglijā ir kopīgs ar formulējumu, kas pavada katru ministrijas rīkojumu: „Viņa majestātes karaļa vārdā”? Ja gribētu tā vietā likt patiesību, kā to pieprasa gars, tad šie vārdi tur nedrīkstētu atrasties. Vai kas, teiksim, francūzim ir kopīgs ar Klemanso (*Clemenceau*) nacionālismu? Kas par dziļu melīgumu slēpjas Klemanso nacionālismā! Šodien būtu kristīgi atzīties šādās lietās. Bet pret tādu atzīšanos vēršas cilvēku neiecietība.

Redziet, te mēs nonākam pie nepatiesības, kura plaukst dziļi jo dziļi cilvēku dvēselēs, un šī nepatiesība apvieno nacionālisma un viltus sociālisma akmeņus vienā kopējā akmenī, kas tiek uzvelts uz kapa, ar kuru šis kaps tiek aizklāts. Tas paliks aizklāts tik ilgi, kamēr cilvēki atkal nonāks pie gara izziņas un caur gara izziņu pie kristietības nozīmes visai cilvēcei. Līdz tam laikam nevar būt nekādu Lieldienu svētku. Līdz tam nav iespējams visā nopietnībā nomainīt melno sēru krāsu ar sarkano Lieldienu krāsu, jo tie būtu meli. Ir jātiecas pēc gara. Vienīgi tas vēl spēj piešķirt jēgu mūsdienu cilvēku eksistencei.

Tas, kurš saprot cilvēces attīstības gaitu līdz mūsu laikiem, jūtas aicināts pareizi izskaidrot saviem laikabiedriem vārdus: „Mana valstība nav no šīs pasaules”. Tieši tā! Tas, pēc kā cilvēkiem jātiecas, lai atkal varētu uzaust nākotnes cerība, nedrīkst būt no šīs pasaules. Taču šie vārdi atduras pret cilvēku noslieci uz komfortu! Ir vieglāk kalt sev ideālus no veciem ieradumiem un nodoties iekšējai dvēseliskai saldkaislei. Tas, protams, ir ērtāk, nekā sev teikt: man jāizjūt liela atbildība par cilvēces nākotni, ko var panākt, tikai tiecoties pēc gara izziņas.

Tādejādi no tā, kas mūsdienu cilvēkam būtu jāzina, izriet, ka Lieldienu svētkiem prieka vietā jāsludina brīdinājums. Un tiem, kuri attiecas pret cilvēci nopietni un godīgi, būtu jāsaka Lieldienu vārdu „Kristus ir augšāmcēlies” vietā „Kristum ir jāatdzimst” (*Christus soll und muss erstehen*);– gan kā objektīvai nepieciešamībai, gan kā cilvēka gribas piepūles rezultātam.